

**II ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА**

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

28 жовтня 2025 р.

Запоріжжя

навички виступають невід'ємним компонентом професійної компетентності, оскільки забезпечують ефективну міжособистісну та професійно-комунікативну взаємодію, сприяють підвищенню якості освітнього середовища, формуванню позитивного соціально-психологічного клімату та оптимізації педагогічної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу.

Компонентами системи розвитку м'яких навичок у майбутніх педагогів є: мета, форми, методи та інструменти, результати, діяльність викладача та магістрантів [1].

М'які навички, що є сукупністю особистісних якостей, дозволяють педагогам ефективно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу та успішно виконувати свої професійні обов'язки. Розробка надійної системи розвитку м'яких навичок у майбутніх педагогів потребує всебічного та інтегрованого підходу в рамках магістерської освітньо-професійної програми. Таким чином, м'які навички становлять інтегративний чинник професійного становлення педагога, який доповнює фахові знання та вміння («hard skills») і забезпечує стійкість, гнучкість і результативність професійної діяльності в умовах динамічних освітніх трансформацій.

Список використаних джерел

1. Іваницький О. І., Бондар О. Г., Прокоф'єв О. Ю. Формування м'яких навичок («soft skills») у студентів спеціальностей 011 Освітні, педагогічні науки та 014 Середня освіта у процесі магістерської підготовки. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 8. С. 1224-1237. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-8\(38\)-1223-1236](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-8(38)-1223-1236).
2. Коберник О. М., Котловий С. А. Формування у здобувачів освіти м'яких навичок («soft-skills») у процесі командної роботи. *Суспільство і національні інтереси*. 2025. Вип. 3 (11). С. 190-202. URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-3\(11\)-190-201](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-3(11)-190-201).
3. Сергеева Л., Муранова Н., Купрієвич В. Розвиток м'яких навичок майбутніх фахівців у проєктній діяльності: міжнародний досвід. *Професійна педагогіка*. 2023. Вип. 1 (26). С. 103-109. URL <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737525/1/Сергеева%2C%20Муранова%2C%20Купрієвич%20%20Вукр.pdf>.

К. В. Коваль

асистентка кафедри педагогіки
Бердянський державний педагогічний університет

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ ПОДОЛАННЯ БУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Актуальність дослідження. Зміни у суспільстві, спричинені воєнними подіями, інформаційною глобалізацією та цифровізацією освіти, суттєво впливають на характер міжособистісних відносин дітей молодшого шкільного віку. Під впливом соціально-психологічної нестабільності, емоційного напруження та порушення звичних моделей комунікації зростає кількість випадків вербальної й невербальної агресії, що може набувати ознак булінгу.

Водночас у сучасному освітньому просторі посилюється потреба у формуванні толерантності як ключової соціальної компетентності молодших школярів. Вона виступає не лише моральною категорією, а й важливим соціально-педагогічним

чинником формування безпечного та гуманного освітнього середовища. Її розвиток сприяє формуванню в учнів навичок ненасильницької комунікації, емоційної чутливості, здатності до співпереживання, що знижує ризик виникнення конфліктних ситуацій і проявів дискримінаційної поведінки.

Проблему ескалації булінгу та створення безпечного освітнього середовища активно досліджують сучасні науковці, зокрема В. Андрєєнкова, А. Антонелла, П. Бойчук, Ю. Градова, О. Калашник, М. Козігора, Ю. Левченко, А. Лесик, В. Мельничук, О. Попова, А. Романюк та ін. Однак окремі механізми реагування та протидії булінгу ще не розкриті у сучасних працях. Таким чином, дослідження толерантності як соціально-педагогічного аспекту подолання булінгу набуває особливої значущості в контексті реформування системи освіти, переходу до компетентнісної моделі навчання та необхідності забезпечення психологічного добробуту учасників освітнього процесу.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні толерантності як соціально-педагогічного аспекту подолання булінгу в освітньому середовищі.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Безпечне освітнє середовище є основою ефективного навчання й виховання особистості, здатної до співіснування в умовах соціальної різноманітності. Воно охоплює три ключові складові: фізичну, психологічну та інформаційну безпеку, які у своїй сукупності формують простір комфортного розвитку дитини. Фізична безпека передбачає наявність умов, що виключають ризики для життя та здоров'я здобувачів освіти, запобігають проявам фізичного насильства, створюють сприятливе середовище для навчання. Психологічна безпека означає стан емоційного комфорту, довіри, прийняття й поваги у колективі, коли кожен учень має можливість самовираження без страху осуду чи приниження. Інформаційна безпека полягає у захисті дітей від шкідливого контенту, кібербулінгу, маніпулятивного впливу та забезпеченні розвитку критичного мислення й цифрової культури [5].

Водночас серйозною загрозою для безпечного освітнього простору залишається булінг, який є формою систематичного переслідування або приниження однієї особи іншою. Булінг визначається як повторювана агресивна поведінка, що характеризується дисбалансом сил між агресором та жертвою й має на меті заподіяння фізичної або психологічної шкоди [2].

До основних учасників булінгу належать агресор, жертва та спостерігачі, кожен із яких відіграє специфічну роль у формуванні та підтриманні цього явища. Агресор реалізує власне домінування через насильство або приниження, жертва зазнає психологічного тиску, а спостерігачі, демонструючи байдужість або пасивність, фактично підтримують агресивну модель поведінки. Механізми поширення булінгу у дитячому середовищі ґрунтуються на прагненні самоствердження, соціальній ієрархії, бажанні належати до «сильної групи», а також на відсутності сформованих навичок конструктивного вирішення конфліктів [1].

Булінг визнається порушенням прав дитини, що тягне за собою адміністративну відповідальність не лише для учасників, але й для педагогічних працівників, якщо вони не вживають заходів реагування. Таким чином, протидія булінгу є не лише моральним, а й правовим обов'язком освітнього закладу [4].

Булінг у шкільному середовищі може проявлятися у різних формах:

- 1) фізичний булінг включає завдання тілесних ушкоджень, пошкодження особистих речей або обмеження фізичної свободи;
- 2) вербальний (словесний) булінг виявляється через образи, приниження, погрози, поширення чуток;
- 3) психологічний (соціальний) булінг передбачає ізоляцію, бойкот, ігнорування або приниження особистої гідності;
- 4) кібербулінг – це агресія у цифровому просторі, що здійснюється через соціальні мережі, електронну пошту чи месенджери [6].

Особливої уваги потребує дискримінаційний булінг, який базується на упередженому ставленні до особи за певними ознаками, зокрема статевими, етнічними, релігійними, фізичними або соціально-економічними. Така форма цькування є небезпечною тим, що вона торкається глибинних аспектів ідентичності дитини, формує стійке почуття меншовартості та соціальної відчуженості [1].

Важливою умовою подолання дискримінаційного булінгу є розвиток толерантності як ціннісного орієнтиру й соціально-педагогічного інструмента. Толерантність передбачає прийняття різноманітності, здатність до співпереживання, доброзичливості і взаємоповаги. Таким чином, розвиток толерантності в учнів сприяє зниженню рівня агресивності, підвищенню емпатійності та формуванню культури миру в освітньому колективі [4].

Висновки. Отже, толерантність виступає провідним соціально-педагогічним чинником подолання булінгу, сприяючи створенню атмосфери взаємоповаги, довіри та емоційної безпеки в освітньому середовищі. Її розвиток є не лише завданням виховання, а й показником зрілості суспільства, що прагне будувати освіту на засадах гуманізму, рівності та недискримінації.

Список використаних джерел

1. Антонелла А. Булінг: посібник для вчителів середньої школи. Харків: Ранок, ВГ «Кенгуру», 2025. 120 с.
2. Бойчук П. М., Козігора М. А., Романюк А. М. Булінг як соціально-психологічне явище у сучасному освітньому просторі. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. Вип. 3, ч. 2. С. 10–16.
3. Градова Ю. В. Булінг в Україні: проблема очима дитини. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право»*. 2021. Вип. 63. С. 41–45.
4. Левченко Ю. О. Соціальна та правова сутність булінгу. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 1 (118). С. 68–75.
5. Лесик А. С., Попова О. І., Коваль К. В. Організація безпечного освітнього простору в початковій школі в умовах воєнного стану: тенденції та перспективи розвитку. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 6 (40). С. 245–253.
6. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід: методичний посібник / В. Л. Андрєєнкова, В. О. Мельничук, О. А. Калашник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 132 с.

Семергей О. О., Локарева Г. В.

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ЯК
РЕСУРС ПСИХОЕМОЦІЙНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ОСОБИСТІСНОГО
ЗРОСТАННЯ..... 63

Сердюченко Ю. О.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ІНОЗЕМНИХ МОВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ)..... 65

Соловйова Т. Г., Каменюк К. В.

ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ПРОСТІР СОЦІАЛЬНОЇ
ВЗАЄМОДІЇ ТА РОЗВИТКУ КОМУНІКАЦІЇ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ..... 67

Тіщенко О. Л., Іванова Л. С.

СИНЕРГІЯ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ТА СОЦІАЛЬНО
ЕМОЦІЙНОГО ЕТИЧНОГО НАВЧАННЯ: СТВОРЕННЯ СТІЙКОЇ
МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ
ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ..... 69

Щербакова Н. М., Ковбель Р. М.

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОГО ЕТИКЕТУ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ У ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПОЧАТКОВОЇ
ШКОЛИ..... 71

СЕКЦІЯ 3

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА І ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Діра Н. О.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОНЯТЬ
«АСЕРТИВНІСТЬ» І «АСЕРТИВНА ПОВЕДІНКА» В КОНТЕКСТІ
ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ПЕДАГОГА..... 74

Дудников О. С.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ФАКТОРИ ПІДТРИМКИ ПРОФЕСІЙНОГО
ЗРОСТАННЯ ВИКЛАДАЧА КОЛЕДЖУ..... 76

Іваницький О. І.

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ М'ЯКИХ НАВИЧОК У
МАГІСТРАНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ..... 78

Коваль К. В.

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ
ПОДОЛАННЯ БУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ..... 79